

TAXELE PENTRU VALORIFICAREA SUBSOLULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI NECESITATEA REFORMĂRII LOR

Conf. univ. dr. Petru BACAL, ASEM

În prezenta lucrare, este efectuată o analiză complexă a metodologiei și practicii de aplicare a taxelor pentru valorificarea subsolului. Sunt identificate principalele realizări și probleme ale reformării taxelor respective și propuse recomandări de optimizare. Cuantumul taxelor pentru utilizarea resurselor minerale variază doar în funcție de costurile de extracție ale acestora. Metodologia actuală nu ține cont de deosebirile calitative și cantitative ale resurselor respective și ale condițiilor lor de exploatare, de prejudiciul ecologic cauzat, de costurile restabilirii stratului fertil de sol și apelor subterane afectate. Pentru realizarea măsurilor de protecție a subsolului, se alocă o parte neînsemnată din încasări, iar efectele ecologice și economice ale taxelor respective sunt reduse. O problemă dificilă este evaziunea fiscală masivă și numeroasele cariere neautorizate.

Cuvinte-cheie: taxe, subsol, resurse minerale, reformare.

JEL: Q15, Q57

Introducere

Republica Moldova este renumită pentru solurile foarte bogate, majoritatea absolută a cărora pot fi folosite, cu investiții minime, pentru cultivarea unui spectru foarte variat de culturi agricole. În același timp, resursele subsolului sunt foarte limitate și reprezentate, aproape exclusiv, de către materiile prime pentru industria materialelor de construcții și apele subterane exploatare masiv atât în scopuri menajere, cât și în scopuri agricole și industriale. Din cele cca 420 de zăcăminte de substanțe minerale utile nemetalifere sunt utilizate doar 165 (37%), din care o bună parte se exploatează sezonier și la capacități reduse. Este destul de răspândită evaziunea fiscală la întreprinderile miniere, iar carierele neautorizate reprezintă un fenomen foarte frecvent. În același timp, cheltuielile publice necesare pentru supravegherea impactului asupra apelor subterane și pentru restaurarea terenurilor fostelor cariere sunt net superioare încasărilor actuale ale taxelor pentru valorificarea subsolului. În plus, taxele pentru valorificarea subsolului sunt achitate la bugetele unităților administrativ-teritoriale, în care sunt înregistrate întreprinderile miniere, dar nu la locul de extracție a zăcămintelor, unde se produce impactul asupra mediului.

1. Cadrul juridic al implementării taxelor pentru folosirea subsolului

Conform legislației fiscale naționale, pentru folosirea subsolului sunt aplicate următoarele tipuri de taxe

TAXES FOR THE SUBSOIL EXPLOITATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND NECESSITY OF REFORMING THEM

Assoc.Prof., Ph.D. Petru BACAL, ASEM

In the present paper is performed a comprehensive analysis of the methodology and implementation of tax for the use of subsoil. There have been identified the main achievements and problems of subsoil tax reform and proposed optimization recommendations. Amount of the fees for the use of mineral resources varies only in relation to the costs of their extraction. The current methodology does not account of qualitative and quantitative differences of these resources and their operating conditions, the environmental damage caused the cost of restoring the fertile layer of soil and affected groundwater. For achieving measures to protect of subsoil is allocated an insignificant part of the revenue, and environmental and economic effects of these taxes are reduced. A difficult problem is massive tax evasion and numerous unauthorized quarries.

Key words: taxes, subsoil, mineral resources, reforming.

JEL: Q15, Q57

Introduction

The Republic of Moldova is famous for its rich soils, most of which can be used with minimal investment for cultivating a varied range of crops. Meanwhile, underground resources are very limited and represented, almost exclusively, by raw materials for building materials industry and by groundwater, massively exploited both for domestic and for agricultural and industrial purposes. Of the approximately 420 non-metallic deposits of useful minerals are used only 165 (37%), of which a large part is operated seasonally and at a reduced capacity. It's pretty widespread tax evasion in mining enterprises, and unauthorized quarries are a very frequent phenomenon. At the same time, the public expenditures needed to supervise the impact on groundwater and land restoration of former quarries are significantly higher towards the current tax receipts for subsoil exploitation. In addition, fees for use of subsoil are paid from the budgets of administrative-territorial units, in which mining companies are registered, but not at the place of extraction, where they cause environmental impact.

1. Legal framework for the implementation of fees for use of subsoil

According to fiscal national legislation, for the use of subsoil, are implemented the following types of

[5]: a) pentru efectuarea prospecțiunilor geologice; b) pentru efectuarea explorărilor geologice; c) pentru extragerea mineralelor utile; d) pentru folosirea spațiilor subterane în scopul construcției obiectivelor subterane, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile; e) pentru exploatarea construcțiilor subterane în scopul desfășurării activității de întreprinzător, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile.

De la aprobarea Codului Fiscal (1997) și până la intrarea în vigoare (2006) a Titlului VIII al acestuia, categoriile și cuantumul taxelor pentru valorificarea subsolului erau aprobate anual de Parlament și indicate în anexa respectivă a Legii Bugetului de Stat [1-2] pentru anul în curs (1998-2005).

Subiecți ai taxelor pentru efectuarea prospecțiunilor și explorărilor geologice sunt persoanele juridice și fizice, care efectuează prospecțiuni geologice, cu excepția instituțiilor finanțate din bugetele de toate nivelurile. Taxele respective se calculează de beneficiar (plătitor) și se transferă integral la bugetul unității administrativ-teritoriale până la începerea lucrărilor de prospecțiuni și explorări geologice. Nu se percepe taxă pentru prospecțiunile de explorare efectuate în limitele perimetrului minier al întreprinderii de extracție în funcțiune [5].

Taxele pentru folosirea spațiilor subterane în scopul construcției obiectivelor subterane și taxele pentru exploatarea construcțiilor subterane în scopul desfășurării activității de întreprinzător, altele decât cele destinate extracției mineralelor utile, sunt calculate de către plătitor și se achită integral la bugetul unității administrativ-teritoriale, înainte de începerea lucrărilor de construcție a obiectivelor subterane și pe parcursul întregii perioade de exploatare a acestor construcții. Scutiri pentru acestea se aplică întreprinderilor din cadrul sistemului penitenciar și altor întreprinderi care reprezintă valoare științifică, culturală și educațională deosebită.

Conform capitolului 5 al Titlului VIII al Codului Fiscal, taxa pentru extragerea mineralelor utile se aplică persoanelor juridice și fizice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, înregistrate în calitate de întreprinzător, care efectuează extragerea mineralelor utile. Obiectul impunerii îl constituie costul mineralelor utile extrase. Suma taxelor este calculată de beneficiar (plătitor), conform prevederilor Anexei 1 a Titlului VIII din Codul Fiscal (tabelul 1) și transferată de acesta la bugetul unității administrativ-teritoriale la finele fiecărui trimestru. Sunt scutite de taxă întreprinderile din cadrul sistemului penitenciar.

Taxele pentru valorificarea subsolului, inclusiv pentru extragerea substanțelor minerale, se achită la bugetul unităților teritorial-administrative, în care sunt înregistrate întreprinderile miniere, dar nu la locul de extracție a materiilor prime, ceea ce diminuează considerabil capacitatea bugetelor locale de a finanța măsurile necesare de protecție a subsolului.

taxes [5]: a) for conducting geological prospecting; b) for carrying out geological explorations; c) for extracting useful minerals; d) for the use of underground space for building underground targets, other than those intended for the extraction of minerals; e) for the exploitation of underground constructions for entrepreneurial activity, other than those intended for the extraction of useful minerals.

Since the approval of the Fiscal Code (1997) until the entry into force (2006) of Title VIII of it, the categories and the amount of tax for exploitation of subsoil were approved annually by Parliament and indicated in the respective annex of the State Budget Law [1-2] for the current year (1998-2005).

Subjects of charges for geological prospecting and exploration are legal entities and individuals, performing geological exploration, except institutions financed from the budgets of all levels. These fees shall be calculated by the beneficiary (payer) and transferred in full to budget of the administrative-territorial units until the start of geological prospecting and exploration. There is no charge for the exploration prospects carried out within the mining enterprise in operation [5].

The taxes for the use of underground space in order to build underground constructions and fees for the exploitation of underground constructions for entrepreneurial activity, other than those intended for the extraction of useful minerals, are calculated by the payer and fully paid to administrative-territorial unit budget before the start of construction of underground objectives and throughout the period of operation of such construction. Enterprises belonging to the penitentiary system and other categories of enterprises of great scientific, cultural and educational importance are exempt from paying these taxes.

According to Chapter 5 of Title VIII of the Tax Code, the fee for the extraction of useful minerals is applied to legal entities and individuals, regardless of type of ownership and form of organization, registered as an entrepreneur, that perform extraction of mineral resources. The object of taxation is the cost of useful minerals extracted. The amount of tax is calculated by the beneficiary (payer), according with Annex 1 of Title VIII of the Fiscal Code (Table 1) and transferred it to the budget of the administrative-territorial unit each quarter. The enterprises within penitentiary system are exempt from paid of these taxes.

Fees for subsoil use are transferred to the budget of the administrative-territorial units, in which are registered the mining enterprises, but not at the extraction place of raw materials, which significantly reduces the capacity of local budgets to finance necessary measures of subsoil protection.

2. Metodologia de calcul și aplicare a taxelor pentru valorificarea subsolului

În practica internațională, taxele pentru utilizarea resurselor minerale se stabilesc după formula:

$$Tr.n. = C \times D \times I \times (P.t/Pr.c.) \quad (1.1),$$

unde *C* exprimă consumul resursei date; *D* – volumul cererii; *I* – produsul obținut; *P.t.* – prețul de ofertă al resursei; *P.r.c.* – prețul de asociere la vânzarea deșeurilor [6, p. 156]. Esența unei astfel de abordări constă în motivarea economisirii resurselor naturale din contul valorificării industriale complexe a deșeurilor de producție.

Conform prevederilor legislației naționale, cuantumul taxelor pentru valorificarea subsolului este stabilit în funcție de costurile lucrărilor de evaluare și exploatare ale acestuia. De asemenea, cuantumul plății inițiale nu poate fi mai mic de 10% față de capacitatea medie anuală de proiect a întreprinderii extractive. Cuanumul de plată a *taxei pentru efectuarea explorărilor geologice* constituie 2%, iar a *taxei pentru efectuarea prospecțiunilor geologice* – de 5% din valoarea contractuală (de deviz) a lucrărilor respective [5].

2. The calculation and application methodology of fees for subsoil exploitation.

In international practice, tax for the use of mineral resources shall be determined by the formula:

$$T m.r. = C * D * I * (P.t/Pr.c.) \quad (1.1),$$

where *C* expresses the resource consumption, *D* – demand, *I* – the obtained product, *P.t.* – offer price of the resource; *P.r.c.* – the sale price of the waste [6, p. 156]. The essence of such approach is to motivate the saving raw materials, as a result of complex industrial processing of waste production.

In accordance with national legislation, the amount of the fees for the exploitation of the subsoil is established depending on the costs of its evaluation and exploitation works. Also, according to these annexes, the initial payment amount may not be less than 10% of average annual of the project capacity of mining enterprise. The payment rate of *fee for conducting the geological exploration* constitutes 2% and the *fee for conducting the geological prospecting* – 5% from the contract value (estimated) of these works [5].

Tabelul 1 / Table 1

Cotele taxelor pentru extragerea substanțelor minerale utile / Tax rates for the extraction of the useful minerals

Nr. crt. / No	Minerale utile / Useful minerals	Cota taxei, în procente din costul mineralelor utile extrase / Tax rate, the percentage of the useful minerals extracted		
		Anii/Years		
		1998-2003	2004-2005	2006-prezent
1.	Materiale de construcție nemetalifere (materii prime pentru ciment, cretă, piatră de parament, piatră triată, piatră brută, piatră spartă, nisip de construcție, amestecuri de pietriș cu nisip, prundiș, pietriș, materie primă pentru cheramzit, argilă pentru cărămidă etc.) / Non-metallic building materials (raw materials for cement, chalk, parament stone, cut stone, stone, crushed stone, construction sand, gravel mixed with sand, gravel, raw material for claydite, clay for brick, etc).	2-5	5-7	6
2.	Materii prime metalifere și materii prime nemetalifere pentru industrie (granit, gabronorit, diatomite, tripoluri, calcaruri fondante, argile bentonitice, greu fuzibile, refractate și de modelare, materii prime pentru fabricarea sticlei de cuarț și silicioase) / Metallic and non-metallic raw materials used in the industry (granite, gabronorit, diatomite, flyusovye fondant, bentonite clays, hardly fusible, refracted and modeling clays, raw materials for manufacturing quartz and silicon glass)	2-4	4-6	7
3.	Petrol / Oil	-	-	20
4.	Gaz / Gas	-	-	20
5.	Ghips, gresie / Gypsum, tiles	-	-	10

Sursa: elaborat de autor după *Anexa Legii Bugetului de Stat* pentru anii 1998-2005 privitor la cota taxei pentru extracția resurselor minerale și *Anexa 2 a Titlului VIII din Codul Fiscal al Republicii Moldova* /

Source: elaborated by author after *Annex on tax for use of the mineral resources of Budget State Low for 1998-2005 years* and *Annex 2 of Title VIII of the Tax Code of the Republic of Moldova*.

Conform capitolului 7 al Titlului VIII al Codului Fiscal, cuantumul actual al taxei pentru folosirea spațiilor subterane în scopul construcției obiectivelor subterane constituie 3% din valoarea contractuală (de deviz) a lucrărilor de construcție a obiectivului, iar cea a taxei pentru exploatarea construcțiilor subterane (capitolul 8) – 0,2% din valoarea de bilanț a construcției subterane [5]. În anii 1998-2002, era aplicată o taxă combinată pentru dreptul de folosire a subsolului în scopul construcției și folosirii obiectivelor subterane, iar cuantumul de plată al acestei taxe constituia 1-3% din costul de deviz al obiectivului construit sau folosit [1]. În anii 2003-2005, taxa pentru dreptul de folosire a subsolului în scopul construcției obiectivelor subterane a constituit 1-3% din costul de deviz al obiectivului construit, iar pentru dreptul de folosire a construcțiilor subterane – 0,1% din costul de deviz al obiectivului folosit [2].

Taxele pentru extragerea mineralelor utile. La calcularea taxelor respective se iau în considerare volumul extracției mineralului util și suma pierderilor suportate în procesul de extracție a acestuia. Pierderile suportate în procesul de extracție a mineralelor utile se raportează la consumuri sau cheltuieli. La pierderile suportate în procesul de extracție a mineralelor utile nu se atribuie pierderile tehnologice produse în pilonii de protecție și tavanul excavațiilor miniere subterane care, conform proiectului, asigură securitatea oamenilor și împiedică prăbușirea suprafeței terestre [5]. Mărimea plăților periodice se stabilește separat pentru fiecare zăcământ, luându-se în considerare categoria materiei prime, volumul și calitatea rezervelor, condițiile naturale geografice și condițiile tehnice de extracție minieră, starea și etapa procesului de extracție, evaluarea riscului și a rentabilității zăcământului.

În comparație cu anii 1998-2003 [1], cuantumul taxelor pentru extragerea substanțelor minerale utile, folosite în industrie și în construcții, s-a dublat (tabelul 1). În plus, au fost introduse taxe pentru extragerea petrolului și gazului, ghipsului și gresiei. Astfel, în conformitate cu prevederile Titlului VIII al Codului Fiscal, pentru extracția materialelor de construcție nemetalifere se achită 6% din costul substanței extrase, pentru materiile prime metalifere și nemetalifere, utilizate în calitate de materie primă industrială – 7%, pentru extracția ghipsului și gresiei – 10%, iar pentru extracția petrolului și gazului – 20% din costul de extracție al acestor resurse.

În pofida majorării taxei pentru extragerea resurselor minerale și extinderea ariei de aplicare a acesteia, formula actuală de calcul al taxei respective nu se bazează pe deosebirile calitative și cantitative ale resurselor, ale condițiilor de exploatare (renta diferențiată), nu stimulează economisirea materiilor prime, valorificarea deșeurilor de la extracția și prelucrarea primară, nu contribuie la o repartizare optimă a beneficiilor de la exploatarea acestor resurse [8, p. 84], [3, p. 113]. În acest sens, V. Zubarev [7, p. 56] și alți specialiști valoroși în domeniu propun ajustarea acestor

According to chapter 7 of Title VIII of the Tax Code, the current payment rate of *tax for use of underground spaces* constitutes 3% of the value of the contract of the works of construction of this objective, and fee for the exploitation of underground constructions (Chapter 8) – 0,2% of the balance of the building underground [5]. During 1998-2002, was applied a combined tax for the rights of subsoil use for the construction and use of underground objectives, and the amount of payment of this charge constituted 1-3% of the estimate cost of the constructed or used objective [1]. In the period 2003-2005, tax for the right to subsoil use for construction of underground objectives constituted 1-3% of the cost estimated of the constructed objective, and the right to use underground construction – 0,1% of estimated cost of the used objective [2].

The fees for the extraction of useful minerals. In calculating these taxes are taken into account the volume of useful mineral extraction and the amount of losses incurred in its extraction process. The losses incurred in the extraction of useful minerals are reported to consumption or expenditure. The losses incurred in the extraction of useful minerals are not attributed technological losses produced pillars and ceiling protection of underground excavations, which, according to the project, ensures human security and prevent the collapse of land surface [5]. Amount of periodic payments is determined separately for each reservoir, taking into account the category of raw materials, the amount and quality of reserves, natural conditions, geographical and technical conditions of mining, condition and the stage of the extraction process, evaluation of risk and profitability of the reservoir.

In comparison to the years 1998-2003 [1], payment rate of fees for the extraction of useful mineral substances used in industry and in constructions was doubled (table 1). In addition, were introduced fees for extracting oil and gas, gypsum and tiles. Thus, under the provisions of Title VIII of the Tax Code, for extraction of non-metallic building materials are paid 6% from cost of the extracted substance, for metallic and non-metallic raw materials used in the industry – 7%, for the extraction of gypsum and tiles – 10% and for oil and gas – 20% of the extracted costs of these resources.

Despite increasing the payment rate of tax for the extraction of mineral resources and extend the area of its application, the current formula for calculation of this tax is not based on qualitative and quantitative differences of resources, on conditions of its exploitations (different rent), does not stimulate saving raw materials, recovery of waste from the extraction and of primary processing and does not contribute to an optimal distribution of benefits from the exploitation of these resources [8, p. 84], [3, p. 113]. In this regard, V. Zubarev [7, p. 56] and other valuable specialists in the

taxe la venitul obținut din comercializarea resurselor respective.

3. Dinamica încasărilor taxelor pentru folosirea subsolului

Încasările taxelor pentru valorificarea subsolului înregistrează o evoluție oscilantă, pe fondul unei tendințe generale de creștere. În anii 2003-2008, încasările taxelor respective au crescut de cca 9 ori – de la 1,3 mln. lei la 11,2 mln. lei (figura 1). Acest lucru s-a datorat dinamicii economice pozitive în perioada respectivă, relansării construcțiilor în municipiul Chișinău și în alte localități atractive, dublării cuantumului de plată a taxelor pentru extragerea materiilor prime și sporirii permanente a costurilor de extracție a acestora, precum și din cauza executării mai frecvente a controalelor fiscale în acest domeniu. Sporul maxim al încasărilor se înregistrează în Regiunea de Nord [4], în special, în raioanele Briceni și Soroca, unde sunt localizate cariere mari (de calcar la Beleaviniți, de ghips la Criva, de granit la Cosăuți). În Regiunea de Centru, se remarcă raioanele Anenii-Noi, Criuleni, Strășeni și Orhei, iar în Regiunea de Sud – raionul Cahul (tabelul 2).

field suggested adjusting these taxes to the income from sale of these resources.

3. The dynamics of taxes receipts for subsoil use

Tax revenues for exploitation of subsoil records an oscillating evolution, on the background of a general increase trend. During 2003-2008, the revenues of payment for use of the subsoil has increased about 9 times – from 1,3 million MDL to 11,2 million MDL (figure 1). This is due to positive economic growth in that period and to building recovery in Chisinau and in other attractive localities of our Republic, to doubling the payment rate of fees for the extraction of raw materials and permanent increase the cost of their extraction. Maximum growth of cashing of these payments are recorded in the Northern Region [4], especially in Briceni and Soroca districts, where are located big careers (of limestone at Beleavinti, of gypsum at Criva and of granite from Cosauti). In Central Region are noted Anenii-Noi, Criuleni, Straseneni and Orhei districts and in the South Region – Cahul district (table 2).

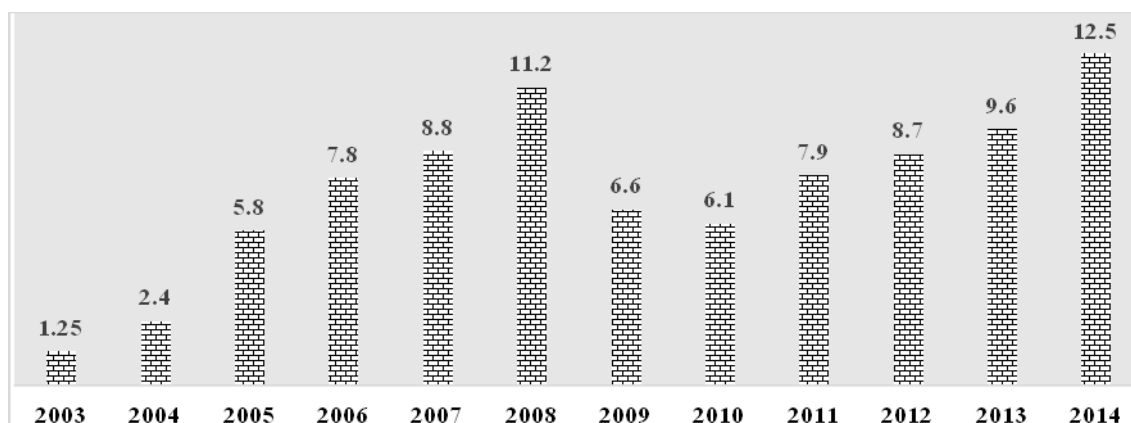

Figura 1. Dinamica încasărilor taxelor pentru valorificarea subsolului, în milioane MDL /

Figura 1. Dynamics of tax revenue for exploitation of subsoil, in million MDL

Sursa: Figura 1 și tabelul 2 sunt elaborate de autor după datele din Rapoartele anuale ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat privind încasările taxelor pentru utilizarea resurselor naturale. /

Sources: Figure 1 and table 2 are prepared by the author according to the data from Annual Reports of the Fiscal Inspectorate on taxes revenues from use of natural resources.

Criza economică mondială din anii 2008-2010 s-a răsfrânt direct și asupra construcțiilor și pieței imobiliare autohtone, ceea ce a condiționat declinul acestui sector, diminuarea semnificativă a extracțiilor de materii prime pentru industria materialelor de construcții și reducerea similară a încasărilor taxelor respective. În plus, se constată și trecerea la produse semifabricate importate de o calitate mai redusă, în special, din China. Relansarea economică recentă a avut un impact pozitiv și asupra construcțiilor și extragerii materialelor respective, însă majorarea lentă (în anii 2011-2014) a încasărilor taxelor pentru extragerea substanțelor minerale utile nu se datorează

The global economic crisis in the years 2008-2010 was reflected directly in the national building sector and in the local real estate market, which conditioned the decline in this sector, significant reduction of extraction of raw materials for building materials industry and reducing these tax receipts. In addition, we can state the transition to semi-finished products of lower quality that is imported, mainly from China. Recent economic relaunch had a positive impact on building and extraction of these row materials, but slow increase (in the years 2011-2014), of fees revenue for extracting of useful minerals not due to increasing volumes of extraction, but increase the cost of these

atât sporirii volumelor de extracție, cât creșterii costurilor acestor lucrări.

În anul 2014, pentru valorificarea subsolului au fost încasate taxe în sumă de 12,5 mln. lei (tabelul 2), inclusiv în Regiunea Centrală – 6,8 mln. lei (54%), în Regiunea de Nord – 5,6 mln. lei (45%) și în Regiunea de Sud – doar 181 mii lei (1,4%). Ponderea maximă a Regiunii Centrale se explică nu atât prin rezerve exploatabile mai mari în comparație cu celelalte regiuni, cât prin proximitatea capitalei, care este principalul consumator de materii prime pentru industria construcțiilor din republică. În plus, o parte din întreprinderile care extrag materii prime în raioanele centrale și nordice sunt înregistrate în Chișinău, unde achită taxele respective. Totodată, după criza din 2008-2010, ponderea Chișinăului a scăzut considerabil. Sumele maxime ale încasărilor taxelor pentru subsol se atestă în raioanele Soroca (1,7 mln. lei), Anenii Noi (1,4 mln. lei), Briceni (1,3 mln. lei), Strășeni (1,2 mln. lei) și Orhei (1,1 mln. lei), în care sunt înregistrate cariere și întreprinderi miniere mai mari, iar sumele minime – în raioanele sudice.

works.

In 2014, for the subsoil recovery were collected taxes in the amount of 12,5 million MDL (table 2), including Central Region – 6,8 million MDL (54%), in the Northern Region – 5,6 million MDL (45%) and in the Southern Region – only 181 thousand MDL (1,4%). The maximum share of the Central Region is explained not so much by exploitable reserves, which are higher than in other regions, but by the proximity of the capital city, which is the main consumer of raw materials for the building industry in the Republic. In addition, some of the companies that extract raw materials in Central and Northern districts are registered in Chisinau, where paid the respective fees. However, after the crisis of 2008-2010, the share of Chisinau has decreased considerably. The maximum amounts of taxes receipts for subsoil use is registered in districts Soroca (1,7 million MDL), Aneni Noi (1,4 million MDL), Briceni (1,3 million MDL), Strasenii (1,2 million MDL) and Orhei (1,1 million MDL), where registered larger quarries and mining companies and minimum amounts – in the Southern districts.

Tabelul 2 / Table 2

**Dinamica încasărilor taxelor pentru valorificarea subsolului, în mii MDL /
Dynamics of tax revenue for exploitation of subsoil, in thousand MDL**

	UTA	Anii / Years											
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Briceni	96	296	655	1022	1873	3267	275	952	1666	1796	1456	1284
2	Ocnîța	36,8	113	103	87,1	181	275	159	164	283	355	280	484
3	Edineț	35,2	36,4	48,5	116	209	270	204	127	285	235	519	473
4	Dondușeni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	Drochia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Soroca	0	144	248	471	785	1300	1134	694	969	987	1328	1686
7	Florești	48,6	84,6	202	223	165	340	189	95,1	110	8,9	71,9	277
8	Râșcani	3,4	9,1	46,4	63,6	73,5	101	96,7	86,9	189	228	321	364
9	Glodeni	10	22,1	63,4	74,6	83,9	141	51,9	79,4	135	151	180	210
10	Fălești	0	0	12	3,7	4,9	12,9	7,3	3,8	44,3		0,8	794
11	Bălți	0,8	1,6	2,8	2,1	0,1	0	0	0	0	0,4	0,5	0
12	Sângerei	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Regiunea de Nord / Northern Region	231	707	1381	2063	3375	5707	2117	2201	3682	3762	4157	5571
13	Șoldănești	5,3	9,1	13,8	11,4	6,4	27,2	13,3	3,7	5,5	1,7	0	0
14	Rezina	82,1	263	179	494	539	711	476	437	612	661	794	674
15	Telenești	5,7	9,7	38,6	18,6	45,2	49,2	45,3	67,9	80,7	67,9	50,4	57,6
16	Orhei	58	228	237	283	332	422	269	245	498	597	939	1148
17	Criuleni	148	214	360	696	833	913	987	1005	1026	991	786	769
18	Dubăsari	15,8	36	29,8	72,6	146	119	57,5	95,9	85,4	35,9	41,3	45,5
19	Anenii Noi	46,8	141	321	467	637	742	377	612	572	932	1141	1372
20	Ialoveni	116	192	228	235	78	121	175	94,7	45,8	67	8,3	88,7
21	Strășeni	151	260	463	759	1177	728	541	197	348	760	808	1247

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
22	Călărași	0	8,4	2,5	9,9	10,2	18,3	10,9	13,1	14,4	5,3	3,1	0
23	Ungheni	0	7,3	49,3	52	113	173	122	276	179	231	154	0
24	Nisporeni	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,3	6,7
25	Hâncești	0	0	3,2	4,3	17,6	13	12	3,7	18,6	1,7	10,5	12
26	Chișinău	323	292	754	1172	1127	1280	1093	600	606	460	556	623
	Regiunea de Centru / Central Region	952	1661	2679	4275	5061	5317	4179	3652	4091	4811	5291	6791
27	Căușeni	0	0,1	6,6	1,7	17	10,5	3,1	4,3	22,7	37,1	36	5,4
28	Ștefan-Vodă	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9,9	8,3	1,8
29	Cimișlia	0	0	0	0	0	0	0	0	7,1	8,1	12,3	11,8
30	Basarabasca	0	0	0	0,1	0,3	7,5	0	0	0,1	0	0	0
31	Leova	0	0	1,6	2,3	8,9	10,9	14,7	8,2	25,4	8,6	10,6	32
32	Cantemir	0	1,7	2,4	6,6	9,2	10,1	2	2,7	3,7	0	0	0
33	Cahul	0,1	3,8	1670	1462	337	43,3	29,6	32,3	64,2	56,1	107	112
34	Taraclia	9,4	13,6	6,7	3,1	0	0,9		0,2	13,7	21,7	12,2	15,3
35	UTA Găgăuzia	7	10,5	14,6	30,4	26,4	8,6	0,7	2,8	2,5	4,1	7,0	2,2
	Regiunea de Sud / Southern Region	17	30	1702	1506	399	92	50	44	139	146	193	181
	Total	1199	2397	5762	7844	8836	11115	6346	5897	7912	8719	9642	12543

4. Problemele aplicării și administrării taxelor pentru valorificarea subsolului

Majoritatea absolută a încasărilor provin de la taxele pentru extragerea substanțelor minerale, iar celelalte tipuri de taxe pentru valorificarea subsolului se aplică foarte rar și nu depășesc anual 0,5 mln. lei. În același timp, doar în galeriile subterane din municipiul Chișinău și din raioanele învecinate activează numeroase firme de creștere a ciupercilor, care folosesc masiv spațiile subterane, însă care nu se găsesc în lista plătitorilor taxelor respective. De asemenea, foarte rar se percep taxe pentru explorări și prospecțiuni geologice, în pofida extinderii serviciilor respective, în special, pentru construcții și pentru extragerea apelor minerale în scopul îmbutelierii.

Una din principalele probleme ale gestionării actuale a subsolului o reprezintă insuficiența acută de mijloace financiare, necesare pentru realizarea adecvată a lucrărilor centralizate de cercetare și explorare geologică, precum și pentru administrarea sectorului minier în teritoriu. În acest scop, Agenția pentru Resurse Minerale propune sporirea cotelor la plăți cu 1% pentru substanțele minerale utile solide, precum și majorarea cotei mijloacelor acumulate din plățile utilizate pentru cercetarea geologică (de la 30% la 40%) în scopul extinderii bazei de materie primă minerală.

O problemă frecventă și deosebit de dificilă în domeniul industriei miniere rămâne evaziunea fiscală atât în cadrul carierelor mici neautorizate și semilegale (fără respectarea cerințelor ecologice și sanitaro-igienice), cât și

4. The problems of application and administration of subsoil exploitation fees

The vast majority of revenue comes from fees for the extraction of useful mineral substances, and other types of fees for subsoil exploitation are applied very rarely and do not exceed 0,5 million MDL annually. At the same time, only in underground galleries from Chisinau municipality and neighbouring districts activate numerous mushroom farming companies, which use massive underground spaces, but that are not found in the list of tax payers. Also very rarely are applied the fees for conducting the geological prospecting and geological exploration, despite the expansion of those services in particular for construction and for the extraction of mineral water for bottling.

One of the main problems of the current management of the subsoil is acute shortage of financial resources necessary for the adequate activity of centralized research and exploration works, as well as to manage the mining sector in the territory. For this purpose, the Agency for Mineral Resources proposes to increase the payment rate by 1% for solid useful minerals, as well as increasing the share of resources accumulated from payments used for geological research, (from 30% to 40%) in order to extend the base of mineral raw materials.

A frequent and very difficult problem of mining industry remains tax evasion, both in small and semi-legal unauthorized careers (without compliance the

a unor întreprinderi mari tutelate de persoane influente din sistemul politic și judiciar. Acest lucru poate fi demonstrat raportând volumele reale de extracție și suma încasărilor taxelor respective, lucru pe care trebuie să-l realizeze autoritățile abilitate în domeniu.

Reformarea taxelor respective trebuie să fie orientată către **regionalizarea și descentralizarea managementului resurselor naturale**, astfel, încât să sporească beneficiile locale și să asigure o participare largă a comunităților în procesul de luare a deciziilor publice. O condiție primordială pentru promovarea eficienței a descentralizării menționate constă în achitarea taxelor respective la locul aflării resurselor naturale exploatare, dar nu la centrul de procesare industrială și/sau la adresa juridică a agenților economici, în special, la taxele pentru apă și resurse minerale. Actualmente, majoritatea întreprinderilor de capacitate mare și medie sunt înregistrate în municipiile Chișinău și Bălți (de ex., KNAUF-GIPS SRL), precum și în unele centre raionalele din nordul și centrul republicii, unde sunt transferate și majoritatea taxelor respective (tabelul 2). În același timp, încasările taxelor sus-menționate în bugetele locale de nivel I și II sunt net inferioare sumei necesare pentru restabilirea resurselor naturale și diminuarea impactului asupra acestora.

Concluzii și recomandări:

1. Formula actuală de calcul al taxelor pentru valorificarea subsolului nu trebuie să se bazeze doar pe costurile directe ale extracției resurselor minerale, dar și pe deosebirile calitative și cantitative ale resurselor respective și ale condițiilor lor de exploatare. Este necesară includerea în formula de calcul a indicilor care reflectă mărimea prejudiciului ecologic cauzat subsolului și straturilor acvifere subterane, solurilor decopertate și bioticiilor acestora;

2. Majoritatea absolută a încasărilor de la taxele pentru valorificarea subsolului provin de la taxele pentru extragerea resurselor minerale. Este necesară perceperea integrală și permanentă a tuturor categoriilor de taxe de folosință a subsolului stabilite prin lege, inclusiv a taxelor pentru exploatarea spațiilor și construcțiilor subterane;

3. Cuantumul taxelor pentru folosința subsolului este stabilit în funcție de costurile lucrărilor respective. Pentru sporirea încasărilor, dar și pentru stimularea folosirii raționale a resurselor minerale, cota acestor taxe trebuie ajustată la venitul obținut de la comercializarea resurselor minerale extrase și a apelor minerale supuse îmbutelierii și comercializării;

4. În pofida creșterii semnificative a încasărilor taxelor respective, sumele acumulate în bugetele locale sunt insuficiente pentru realizarea măsurilor publice necesare pentru supravegherea și diminuarea impactului asupra apelor subterane, terenurilor și solurilor afectate.

5. Descentralizarea managementului resurselor naturale prin intermediul reformării taxelor respective, majorării cuantumului de plată și ajustării acestuia la condițiile economice și ecologice actuale, taxării la locul

ecological and sanitary-hygienic requirements) and in some large enterprises shielded by influential persons from political and judicial system. This can be demonstrated by reporting actual extraction volumes and the amount of this revenue, function that must be adequate execute by authorities from this field.

Reforming the respective fees should be oriented to **regionalization and decentralization of natural resource management**, so as to enhance local benefits and ensure wide participation of communities in the public decision making process. A primary condition for the effective promotion of mentioned decentralization consists in the payment of those taxes where the natural resources are exploited, but not at the centre of industrial processing and/or legal address of economic agents, especially the fees for water and mineral resources. At present, most enterprises of large and medium capacity are registered in Chisinau and Balti (eg. KNAUF-GIPS SRL), as well as in some Northern and Central districts of the Republic, where are transferred the majority of the respective fees (table 2). At the same time, the receipts of respective fees to local budgets of level I and II are significantly lower than the required amount for restore the natural resources and reduce impact on their.

Conclusions and recommendations:

1. The actual formula for calculation of subsoil taxes should not be based only on the direct costs of extraction of mineral resources, but also on qualitative and quantitative differences of these resources and their operating conditions. It is necessary to include in the formula for calculating the indices which reflect environmental damage on subsoil and on underground aquifers layers, on uncovered soil and its biotic components.

2. The vast majority of fees revenue for subsoil exploitation comes from fees for the extraction of mineral resources. It required the full and permanent application of all types of fees for subsoil use provided by law, including for exploitation of underground spaces and construction;

3. The amount of the fees for the use of subsoil is determined according to the cost of these works. In order to increase the revenue, but also to stimulate rational use of mineral resources, the share of these taxes should be adjusted to income derived from the sale of mineral resources and mineral water for bottling and marketing;

4. Despite the significant increase of revenues of these taxes, the amounts accumulated in local budgets are insufficient for achieving the necessary public measures to supervise and reduce the impact on groundwater and on affected lands and soils;

5. The decentralization of natural resource management through taxes reforming, increasing the payment rate and adjusting it to the current economic and environmental conditions, taxation at the place of extraction of natural resources, will significantly

extracției resurselor naturale, va spori semnificativ capacitatea financiară a APL și eficiența gestionării resurselor naturale, va crea premise necesare pentru dezvoltarea regională și locală durabilă și diminuarea treptată a discrepanțelor teritoriale existente.	increase the financial capacity of LPA and the efficiency of natural resources management, will create the necessary premises for sustainable local and regional development and the gradual reduction of existing territorial disparities.

Bibliografie / Bibliography:

1. *Anexa Legii Bugetului de Stat (1998-2002) privitor la cotele taxelor pentru valorificarea subsolului, inclusiv pentru extragerea substanțelor minerale utile.*
2. *Anexa Legii Bugetului de Stat (2003-2005) privitor la cotele taxelor pentru valorificarea subsolului, inclusiv pentru extragerea substanțelor minerale utile.*
3. BACAL, P. *Gestiunea protecției mediului înconjurător în Republica Moldova*. Chișinău: ASEM, 2010. 240 p.
4. BACAL, P., MATEI, C. *Implementarea taxelor pentru utilizarea resurselor funciare și minerale în Republica Moldova. (ro/engl)* În: *Economica*. Chișinău: ASEM, 2009, nr. 1, p. 17-24.
5. *Codul Fiscal al Republicii Moldova. Titlul VIII. Taxele pentru resursele naturale* (nr. 67 din 05.05.2005). În: *Monitorul Oficial* nr. 080 din 10.06.2005.
6. GEORGESCU, G. *Reforma economică și dezvoltarea durabilă*. București, 1995. 176 p.
7. ЗУБАРЕВ, В. *Экономический механизм природопользования в Республике Молдова*. Кишинэу: Молдавский НИИТЭИ, 1995. 64 с.
8. *Экономические проблемы использования природных ресурсов и защита окружающей среды в условиях переходного периода*. Кишинэу: Молд. НИИТЭИ, 1996. 134 с.